

DagbladetSERIE Skammens barn

Dagbladet setter i en serie reportasjer søkelyset på tyskerbarnas situasjon – 50 år etter krigen. Her er del tre av fire.

Kirsten har funnet 700 fedre

– Så godt som alle tyske fedre vi sporer opp, ønsker kontakt med sitt norske krigsbarn. Men ingen av mødrene vi finner her hjemme, vil se igjen ungene sine. Selv ikke nå.

Dette sier det meste om den skam, fortid og angst tyskerungenes mødre har slitt med i 50 år, mener oppsporingskonsulent Kirsten Nilsen i Røde Kors.

I løpet av de åtte årene hun har hatt jobben, har Kirsten Nilsen funnet 700 fedre til norske tyskerbarn.

Lovendring

Etter en endring av adopsjonsloven i 1986 har unger rett til å vite hvem som er deres biologiske foreldre.

– Lovendringen førte til mange henvendelser fra krigsbarn, forteller oppsporingskonsulenten.

Hensynet til adoptivforeldrene har ført til at en rekke krigsbarn har ventet med å spore opp bakgrunnen sin.

– Opprinnelsen deres har vært et ikke-tema, og først når adoptivforeldrene er døde, finner de etterlatte papirer og dokumenter som bekrefter deres antakel-

ser. Så kommer de til oss i Røde Kors. Når jakten på den ukjente far starter, tar Kirsten Nilsen kontakt med Riksarkivet og fylkesmannen for å se hva som finnes av dokumenter. Ofte har hun bare et enkelt etternavn å gå ut fra.

Neste steg er å be om assistanse fra tysk Røde Kors, som har en egen søketjeneste i Munchen.

– De prøver å peile inn far, sjekker om han er i live, og gjør en diskret henvendelse. Hvis krigsbarnet vil, formidler vi brev til faren.

Identitet

Noen ganger kan den tyske familien være litt skeptisk i starten, fordi de tror at krigsbarnet er ute etter arv.

– Motivet er aldri penger, bare en søken etter røtter og identitet. Som regel har krigsbarnet dessuten bedre økonomi enn far, sier Kirsten Nilsen.

REPORTASJE

GUNNAR RINGHEIM

WILLIAM MIKKELSEN foto

Her er svarene lagret

Tretti meter under bakken i Riksarkivets magasiner ved Sognsvann i Oslo finnes de fleste svarene på hvem som er tyskerungenes opphav.

Henvendelsene behandles av historikeren Kåre Olsen, Riksarkivets spesialist på krigsbarnsaker.

Han opplyser at Riksarkivet har overtatt de dokumentene som tyskerne etterlot seg, samt Sosialdepartementets materiale fra etterkrigsårene. Her forklarer Kåre Olsen hva krigsbarnarkivet inneholder:

– Under krigen opprettet tyskerne et eget kontor med ansvar for saker der tyske soldater eller andre tyske statsborgere fikk barn med norske kvinner. Kontoret ble kalt, fungerte nærmest som et sosialkontor for velferd og omsorg for mødre og barn.

Økonomisk ansvar

Enhver sak der en gravid norsk kvinne oppga at barnefaren var tysk, skulle rapporteres til Abteilung Lebensborn. Kvinnene måtte gi opplysninger om den tyske barnefaren og om seg selv. Hver sak fikk en egen mappe. Den ble nummerert og regi-

DOKUMENTENE: Kåre Olsen kan ved hjelp av Riksarkivets magasiner bidra til at tyskerbarna finner sin egen identitet.

strert i kartotek og protokoller.

Hvis Abteilung Lebensborn anså det som rimelig at en tysk person var barnefar, tok tyske myndigheter økonomisk ansvar for mor og barn.

Raseideologien som preget Lebensborn-systemet i Tyskland skal i liten eller ingen grad ha gjort seg gjeldende i de tyske mødreheimene i Norge.

Uoversiktlig

Ved krigens slutt overtok Sosialdepartementet ansvaret for krigsbarnsakene. Noe av

arkivet etter Abteilung Lebensborn ble ødelagt ved kapitulasjonen. Sosialdepartementet tok hånd om det øvrige. Personarkivet skal være intakt.

Abteilung Lebensborn hadde god orden på sin behandling av krigsbarnsakene under krigen. Det hele var noe mer uoversiktlig den første tiden etter at norske myndigheter tok over våren 1945.

– Krigsbarn født etter frigjøringen ble ikke registrert sentralt, og det er uklart hvor systematisk sakene ble registrert av lokale myndigheter, sier Kåre Olsen.

JAKTER: Kirsten Nilsen er oppsporingskonsulent i Norges Røde Kors. Hitti-

«SEND BARNNA TIL TYSKLAND!»

Krigsbarnutvalget ble oppnevnt av Sosialdepartementet 7. juli 1945. Medlemmer i utvalget var en dommer, en psykiater, en prest, en byråsjef og en journalist.

Utvalgets to hundre siders innstilling, som ble overlevert oppdragsgiveren 3. november 1945, inneholder en omfattende drøfting av hva som burde skje med tyskerbarna:

«Det var under okkupasjonen en utbredt oppfatning at en etter frigjøringa burde gjøre kort prosess og sende barna (og mødrene) til Tyskland, og det er framleis en del som

mener at dette vil være den beste løsning.

Men dersom en nærmere drøfter hvordan dette i tilfelle skal gjennomføres, og hvilke følger en må rekne med at en slik ordning vil få, viser det seg ofte at denne oppfatningen mer beror på følelser enn på overveiling.

Det er likevel også noen som fastholder at det tross alt må være det beste for barna selv at de blir sendt til Tyskland. Andre mener at det vil være bedre å søke barna overført til andre land, f.eks. Sverige, USA, Australia e.l., men er i og for seg enige i at barna ikke bør bli værende i Norge.»

Krigsbarnutvalgets innstilling ble aldri vedtatt. Likevel hevdes det fra flere hold at innstillingen likevel har bidratt sterkt til stigmatiseringen av tyskerbarna i etterkrigsårene.

SPISTE MED HUNDENE

Tyskerunger som ble adoptert bort i Norge under eller etter krigen kan berette de mest graverende historier om oppveksten sin.

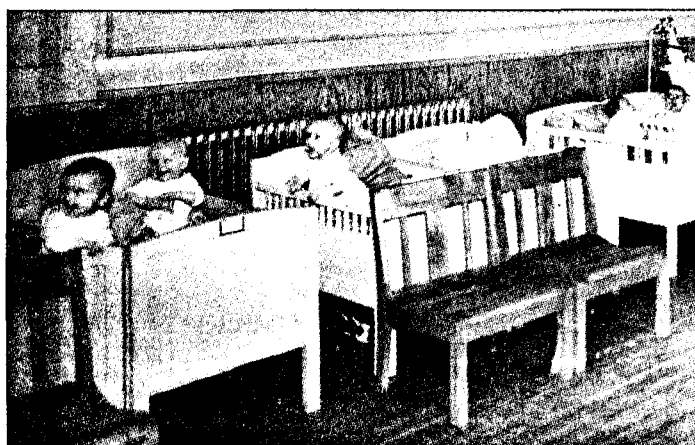
En kvinne forteller at hun ble plassert på et barneheim etter fødselen. Der hentet en familie henne hun var tre år. Hun husker barndommen som et eneste stort mareritt. Adoptivfaren og brodrene hans forgrep seg på henne seksuelt hver eneste dag til hun rømte som 13-åring.

En mann forteller at han måtte spise med

hundene og bo i uthuset på gården han kom til som adoptivbarn. Bare hver julaften fikk den lille gutten komme inn i huset og spise, men etter at de øvrige familiemedlemmene var ferdig. Bonden var religiøs, og mente at Guds straffedom hvilte over krigsbarna. Derfor prynte han pjokken presis klokka 11 hver søndag.

har hun hjulpet 700 krigsbarn til kontakt med sine tyske fedre.

PÅ BARNEHEJEM: Fra et norsk Lebensborn-hjem under krigen.

Foto: NTB

IQ-TEST

Mye av Krigsbarn-utvalgets arbeid gikk ut på å fastslå tyskerjentenes intelligens.

Som bakgrunnsmateriale la psykiateren i utvalget stor vekt på tyskernes IQ-test av 45 kvinner de innbrakte fra en kafé i Larvik under krigen.

I en bisetning het det at «den aften razziaen foregikk var det regnvær, så det er vel riktig som en del av pasientene opplyser at de på grunn av regnværet var gått inn på en kafé for å vente på en rutebil».

Kvinnene ble innlagt og IQ-testet. Bortsett fra en, som «ikke kunne testes fordi hun bare grat».

„Antar man rent skjønnsmessig at halvparten av de piker det gjelder er arvemessig mindreverdige, skulle man måtte regne med at omlag 2500 av de 9000 barn har arvet sjelelige defekter (særlig åndssvakhet), som selv ikke den omhyggeligste oppdragselse eller det beste miljø kan rette på i særlig grad.“

Direktør Ødegård ved Gaustad i en skriftlig uttalelse til Sosialdepartementet 10. august 1945.

**I MORGEN:
Fikk «ny» mor som 43-åring**